

70 LET SFD

AVTORICA / AUTHOR:

Jelka Dolinar, mag. farm.

Dolgoletna generalna sekretarka

Slovenskega farmacevtskega društva

NASLOV ZA DOPISOVANJE / CORRESPONDENCE:

E-naslov: gabrijela.dolinar@gmail.com

POVZETEK

25. februarja 2020 je minilo natanko 70 let od ustanovitve Slovenskega farmacevtskega društva. O razvoju društva so pisali različni avtorji v Farmaceutskem vestniku in almanahih, ki jih je Društvo izdalo ob okroglih jubilejih (1–6). Vsi avtorji so poudarjali predvsem vseživljenjsko izobraževalno vlogo Društva. Raznolike vsebine strokovnih srečanj SFD in Farmaceutskega vestnika dokazujejo, da Društvo ni bilo namenjeno le širjenju novih strokovnih znanj in veščin, predstavljalo je tudi osrednji forum za razprave o ključnih organizacijskih novostih in problemih, s katerimi se je soočala slovenska farmacija.

1 SLOVENSKA FARMACIJA PO LETU 1945

Prizadevanja za ustanovitev Slovenskega farmacevtskega društva (v nadaljevanju: SFD ali Društvo) segajo v obdobje takoj po drugi svetovni vojni. Farmaceuti so se začeli povezovati med seboj v okviru znanstvene sekcije pri združenju zdravstvenih delavcev in nameščencev Slovenije z namenom, da bi izboljšali preskrbo prebivalstva z zdravili in reševali težave s pomanjkanjem strokovnega kadra (1). S tem namenom je bila že leta 1946 ustanovljena triletna šola za farmacevtske pomočnike, istega leta je začel delovati Lek, leta 1947 Kemofarmacija (7, 8). V letih 1948–1949 je država nacionalizirala lekarne, ki so bile pred vojno zgledno urejene na evropskem nivoju, kot navaja Dušan Karba, tedanji lastnik lekarne v Kamniku (5). Po

vojni je bilo veliko napora vloženega v postavitve novega modela poslovanja lekarn v smislu » *vključiti lekarne v socialistično družbo in izkoreniniti kapitalistične izkoriščevalske težnje*« (9) oz. » *opustiti staro miselnost, ker lekarne niso pridobitna podjetja, ampak socialistični zdravstveni zavodi*« (10).

Razvoj slovenske farmacije je imel v povojnem obdobju velik zagon in tudi politično podporo, ki je bila namenjena zmanjšanju odvisnosti od uvoza zdravil in povečanju deviznega priliva (12, 13). Leta 1955 je nastal Zavod za farmacijo in za preizkušanje zdravil, leta 1954 Krka, istega leta je Lek začel izvažati svoje izdelke, leta 1959 je Krka že prijavila svoj prvi patent (11).

Prizadevanja za hitrejšo rast števila ustrezno usposobljenih farmacevtov za potrebe lekarn in za nastajajočo industrijo so leta 1960 privedla do uvedbe popolnega študija farmacije v Ljubljani. Prizadevanja so trajala 10 let, študij je bil dvakrat uveden in ponovno prekinjen. Študij v Ljubljani ni imel polne podpore niti znotraj stroke. Nekateri farmacevti so se zavzemali za izvajanje študija farmacije v okviru Medicinske fakultete, drugi so menili, da študij sploh ni potreben (14, 15). Zavzetost posameznih farmacevtov in prodornost takratnega predsednika Farmaceutskega društva Slovenije (FDS) Dušana Karbe sta prepričala republiški izvršni svet, da je leta 1960 potrdil začetek študija farmacije v okviru Prirodoslovno-matematične in filozofske fakultete ter zagotovil financiranje programa. Program je v prvem in drugem letniku obsegal dva farmacevtska predmeta, materia medica in galenska farmacija, ki sta ju predavala tedaj višja predavateljca Dušan Karba, mag. farm., in Pavle Bohinc, mag. farm. (16).

Preskrba z zdravili se je v šestdesetih letih izboljšala. Leta 1969 je bil ustanovljen Salus, 1973 Farmadent, širila se je lekarniška mreža. V sedemdesetih je na podlagi

zvezne zakonodaje prišlo do združevanja gospodarskih in javnih podjetij v t. i. samostojne oz. temeljne organizacije združenega dela (SOZD, TOZD). Na področju lekarništva je povezovanje omogočilo izjemen razcvet galenskih laboratorijev tako v javnih kot bolnišničnih lekarnah. Tako je npr. imela lekarna UKC leta 1975 najsodobnejšo opremo za proizvodnjo parenteralnih raztopin, s katerimi je oskrbovala tudi druge bolnišnice v Sloveniji in Jugoslaviji (17).

Mladi profesorji na Fakulteti za farmacijo Univerze v Ljubljani (FFA), ki so se po diplomi na zagrebški fakulteti za farmacijo že izobraževali tudi v tujini, so razvijali nova področja farmacevtskih znanosti, pomembna predvsem za razvoj farmacevtske industrije: stabilnost zdravil, farmakokinetika, klinična preizkušanja, biofarmacija, oblikovanje zdravil, farmacevtska kemija. Ta znanja so posredovali tudi v obliki predavanj na simpozijih SFD, ki jih je od začetka sedemdesetih do sredine devetdesetih let vodil prof. Kozjek (18). V sedemdesetih letih je zakonodaja o specializaciji zdravstvenih delavcev v Sloveniji omogočila specialistični študij tudi za farmacevte. Največ zanimanja je bilo po specializacijah za potrebe proizvodnje zdravil (specializacija iz oblikovanja zdravil ter specializacija iz preizkušanja in kontrole zdravil) in za delo v biokemijskih laboratorijih. Specializacijam je bil posvečen tudi simpozij ob letni skupščini SFD leta 1976.

2 KADRI

Kljub hitremu razvoju slovenske farmacije je pogosto prihajalo do velikih problemov na trgu dela, ki so s presledki trajali do osamosvojitve. Mnogi farmacevte so pripravništvo opravljali brezplačno oz. so po diplomi težko našli zaposlitev. V duhu planskega gospodarjenja, ki je bilo značilno za socializem, je leta 1978 skupščina SFD razpravljala o možnosti, da bi SFD prevzelo usklajevanje med zaposlovanjem in šolanjem ter pripravilo analizo kadrovskih potreb do leta 1985 (19). Problematike zaposlovanja ter neuskajenost med potrebami stroke in izobraževalnim sistemom ni odpravila niti reforma šolstva v letih 1980–1990, ki je vpeljala usmerjeno izobraževanje s ciljem, da vsaka stopnja izobraževanja zagotovi znanje za delo in za nadaljevanje izobraževanja. O tem priča zbornik predavanj s problemske konference, ki jo je leta 1986 organiziralo SFD *Vpliv procesa izobraževanja na kvaliteto farmacevtskih kadrov* (20). Po

osamosvojitvi so se razmere na trgu dela spremenile, zlasti v obdobju 1990 do okoli 2005 je povpraševanje po farmacevtskih krepko presehalo ponudbo.

3 INOVATIVNOST SLOVENSKE FARMACIJE

Prodornost slovenske farmacije sloni na inovativnosti ljudi, ki delujejo v tej stroki. Med drugim se kaže v hitrem osvajanju novih tehnologij, ki omogočajo razvoj novih zdravil in predstavljajo konkurenčno prednost na tujih trgih. Predstavitev raziskovalnega dela slovenskih znanstvenikov poteka preko simpozijev sekcij SFD ter mednarodnih znanstvenih konferenc doma in v tujini.

Na področju raziskav v farmaciji je bilo v zadnjih 40-ih letih vloženih ogromno sredstev v razvoj bioloških zdravil. Ko so se leta 1982 na trgu pojavila prva rekombinantna zdravila (23), je Lek začel razvijati biotehnoško proizvodnjo, in sicer za biosintezo ergot alkaloidov, da bi nadomestili pridelovanje rženih rožičkov kot surovine na 3200 ha zemljišč (24). Iz tega se je kasneje razvil industrijski center za sodobno biotehnoško proizvodnjo bioloških in podobnih bioloških zdravil, edini v Sloveniji. Slovenski znanstveniki s FFA so napisali prvo tovrstno znanstveno monografijo v slovenščini *BIOLOŠKA ZDRAVILA*, ki jo je SFD izdalo leta 2007.

V slovenski farmacevtski znanosti in praksi se je informatika uveljavljala hitreje kot v mnogih ekonomsko močnejših okoljih. Temu razvoju so sledile tudi lekarne, ki so v primerjavi s preostalim delom zdravstva veliko hitreje uvajale informacijsko podporo v prakso za vodenje poslovanja kot tudi spremljanje podatkov ambulantno predpisanih zdravil, ki poteka že od leta 1974 (21).

O začetkih uporabe informacijske podpore v znanosti priča predavanje na 2. simpoziju SFD 1977: *Računalniška obravnava farmakokinetike zdravil*. Slabih 10 let kasneje, na simpoziju ob 11. skupščini SFD 1986, je bila prvič predstavljena tema: *Računalniki pri obravnavi medsebojnega delovanja zdravil*. Leta 1988 je Zdravstvena skupnost Slovenije imenovala odbor za pripravo projekta *Računalniško podprt informacijski sistem o zdravilih*. Projekt je bil predstavljen v okviru okrogle mize ob 8. skupščini SFD leta 1988 (22). Ni naključje, da je ravno ta skupščina sprejela sklep, naj se zagotovi sodobnejše računalniško poslovanje SFD. Realizacija tega sklepa je bistveno olajšala delo na SFD.

4 V SAMOSTOJNI SLOVENIJI

Do leta 1990 so bile aktivnosti SFD tesno povezane z usmeritvami Zveze farmacevtskih društev Jugoslavije (SFDJ), potem so se te vezi pretrgale in se niso več obnovile v večjem obsegu, okrepilo pa se je sodelovanje z evropskimi strokovnimi društvi in združenji. Leta 1994 je po razdružitvi Fakultete za naravoslovje in tehnologijo nastala samostojna Fakulteta za farmacijo, ki kot taka deluje še danes. Učitelji s Fakultete za farmacijo so zelo spodbujali povezovanje društva z evropskimi strokovnimi organizacijami, vzpostavili so stike s številnimi tujimi strokovnjaki, ki so v devetdesetih letih pogosto predavali na simpozijih SFD: o dobri klinični praksi 1992, o farmakoinformatiki 1993, o zdravstveni ekonomiki 1994, leta 1996 je predsednik FIP-a predstavil farmacevtsko oskrbo, kot so takrat prevedli izraz *Pharmaceutical care*, o pomenu klinične farmacije in farmakoepidemiologije leta 1998.

Leta 1994 je SFD pridobilo članstvo v Mednarodni farmacevtski federaciji (FIP) in v Evropski zvezi farmacevtskih znanosti (EUFEPS). To je bil začetek razvoja mednarodnega delovanja SFD, ki ga natančno opisuje prispevek *Poklon internacionalizaciji Slovenskega farmacevtskega društva*. Za razliko od nekaterih drugih strok, ki se po osamosvojitvi niso uspele prilagoditi novim razmeram in jih je dodatno prizadela privatizacija s propadom številnih dobrih podjetij, je slovenska farmacija v tem obdobju dosegla zavidljiv razvoj tako na področju javnih služb v zdravstvu in izobraževanju kot v gospodarstvu in to navkljub spremenjeni lastninski strukturi večine farmacevtskih podjetij.

Leta 1992 je bila ustanovljena Lekarniška zbornica Slovenije, ki je povezala javne lekarne (imenujemo jih tudi zunanje lekarne oz. lekarne, ki delujejo na primarnem nivoju) in bolnišnične lekarne (na sekundarnem nivoju). Istega leta so se lekarne iz organizacij združenega dela preoblikovale v javne zavode, prvič po letu 1948 so koncesijo za opravljanje javne lekarniške službe lahko pridobili zasebniki. Nastalo je prvo večje zasebno farmacevtsko podjetje Medis. Lek in Krka sta se preoblikovala v delniški družbi, širila sta razvojne in proizvodne kapacitete, prodaja zdravil na tujih trgih je narasla že na okoli 4/5 proizvodnje (8). Lastninsko so se preoblikovale tudi veletrgovine. Povečalo se je število predstavništev tuje farmacevtske industrije, ki so že leta 1995 ustanovila svoje poslovno združenje in v devetdesetih letih intenzivno zaposlovala farmacevte. Stimulativni dohodki in dinamično delo v predstavništvih je imelo negativne posledice na zaposlovanje

zlasti v bolnišničnih lekarnah, kjer se je število zaposlenih farmacevtov zmanjšalo iz 78 leta 1990 na 34 leta 1998 (25). Leta 1996 je bil ustanovljen Urad RS za zdravila, ki se je kasneje preoblikoval v Agencijo RS za zdravila in medicinske pripomočke pri Ministrstvu za zdravje, še kasneje v Javno agencijo RS za zdravila in medicinske pripomočke (JAZMP). SFD je z Uradom sodelovalo na več področjih, najprej kot založnik zakonskih in podzakonskih aktov s področja zdravil. V obdobju uvajanja Evropske farmakopeje in priprave *Formulariuma Slovenicum* se je pojavila velika želja in potreba po izdelavi sodobne farmacevtske tehnološke terminologije, zato je bila leta 1993 na pobudo Sekcije za farmacevtsko tehnologijo pri SFD ustanovljena terminološka komisija, v kateri so sodelovali predstavniki Fakultete za farmacijo, Zavoda za farmacijo in preizkušanje zdravil, Ministrstva za zdravje oz. Urada za zdravila ter proizvajalcev zdravil. Komisija je že leta 1995 objavila *Slovar farmacevtskih oblik* (26), leta 1996 izdala knjižico *Standardni farmacevtski tehnološki izrazi* ter sodelovala pri pripravi večjezičnega slovarja, ki ga je Evropska farmakopejska komisija objavila v Pharmeuropa oktobra 1996 in februarja 1998. To je bilo pionirsko delo na področju farmacevtskega izrazoslovja, ki ga danes nadaljuje Komisija za pripravo Nacionalnega dodatka *Formularium Slovenicum*, bilo pa je tudi osnova za pripravo *Farmaceutskega terminološkega slovarja*, ki ga je leta 2011 izdal SAZU. SFD je v sodelovanju z JAZMP skoraj 20 let izdajalo in si prizadevalo uveljaviti nacionalni bilten o zdravilih Farmakon, ki je bil namenjen obveščanju zdravnikov in farmacevtov o novostih o zdravilih in novih smernicah zdravljenja z zdravili. Vendar je bil interes zdravniške stroke za sodelovanje vseskozi zelo majhen, dostop do informacij pa se je z razvojem interneta bistveno olajšal, zato je skupščina SFD leta 2014 bilten ukinila.

Vstop Slovenije v EU je imel široko politično in družbeno podporo, na vstop se je pripravljala celotna slovenska farmacija. O tem pričajo trije posveti, organizirani v sklopu redne letne skupščine SFD (18):

- 1997 – Farmacija v Sloveniji, pridruženi članici Evropske Unije;
- 1999 – Posvet o usklajevanju zakonodaje z EU;
- 2004 – Dodiplomsko in podiplomsko izobraževanje farmacevtov v EU.

Ekonomska rast v farmacevtskih podjetjih po letu 1991 je bistveno prispevala k stabilizaciji poslovanja SFD. Začela so se načrtna prizadevanja, da bi SFD končno pridobilo lastne prostore, kar mu je uspelo jeseni 2001. Urejeni poslovni prostori in stalno posodabljanje računalniške in programske opreme so Društvu omogočali širjenje dejavnosti, ne da bi bile potrebne kadrovske okrepitve.

Otvoritev novih prostorov SFD v letu 2001, Dušan Karba, Andreja Čufar in Jelka Dolinar

Po letu 1990 je začelo naraščati zaposlovanje na vseh področjih v farmaciji. Krepila sta se vloga in pomen farmacevtov, pa tudi tehnikov kot odgovornih nosilcev razvoja v industrijskem in lekarniškem okolju. Z naraščajočo ponudbo zdravil brez recepta in raznih izdelkov za ohranjanje zdravja je postajalo aktualno svetovanje pri samozdravljenju. Na temo samozdravljenja je leta 2001 SFD organiziralo posvet, leta 2002 učne delavnice s predstavitvijo protokolov za samozdravljenje določenih simptomov. Največji dosežek pa predstavlja strokovni priročnik SAMOZDRAVLJENJE, ki so ga napisali lekarniški farmacevti, izdalo pa SFD leta 2011.

Uvajanje lekarniških storitev je vplivalo na programsko zasnovano simpozijev SFD. Povečalo se je število predavanj in strokovnih člankov s področja lekarniške in klinične prakse, kar je bilo pred pol stoletja, v sedemdesetih in osemdesetih letih, prava redkost. Takrat so na simpozijih SFD predavali pretežno univerzitetni profesorji, prevladovala so tehnološke teme, o zdravilih so vedno predavali le zdravniki. Evidentiranje lekarniških storitev je omogočalo pripravo predavanj, za katera je vladalo veliko zanimanja. Med prve evidentirane farmacevtske storitve v lekarnah spada farmacevtska intervencija (farmacevtovo posredovanje), ki ji je bil posvečen tudi simpozij ob letni skupščini SFD leta 1999.

Razvoj novih lekarniških storitev je potekal vzporedno z razvojem informacijskih orodij in programi specializacij, ki so se prilagajali potrebam lekarniške in klinične prakse. SFD je v letih 2003–2007 organiziralo ob letni skupščini in v sodelovanju z Lekom več učnih delavnic, na katerih so udeleženci spoznavali uporabo računalniško podprte informatike za prepoznavanje klinično pomembnih interakcij zdravil. Temu je sledil razvoj novih kognitivnih storitev v lekarnah, ki je potekal preko LZS, v sodelovanju s FFA, motor razvoja pa so bili prodorni posamezniki iz bolnišničnih in javnih lekarn, ki so imeli znanje in vizijo, kako nova spoznanja o zdravilih prenesti v klinično in lekarniško prakso. Izobraževanja v obliki učnih delavnic se nadaljujejo preko Sekcij pri SFD in na LZS.

5 ZALOŽNIŠTVO – DEJAVNOST SFD IN FFA

Sodelovanje SFD in FFA pooseblja most med znanostjo in stroko. V vseh 70 letih je bilo sodelovanje intenzivno, potekalo je tako pri organizaciji znanstvenih in strokovnih srečanj kot na področju založniške dejavnosti.

SFD je bilo v letih 1970–1990 založnik prvih učbenikov za študente farmacije, ki so jih napisali predavatelji na Fakulteti za farmacijo: Računski priročnik – za recepturo in galenski laboratorij, Materia medica – anorganske in organske spojine kot zdravilne učinkovine, Galenska farmacija, Farmakognozija, Stabilnosti zdravil, Biofarmacija, Statistične metode v farmaciji, Oblikovanje zdravil.

Kasneje se je sodelovanje med društvom in fakulteto na področju založništva preusmerilo od učbenikov na znanstvene monografije, priročnike in strokovno informativne knjižice, ki jih vsako leto pripravi Sekcija farmacevtov javnih lekarn ob Dnevni slovenskih lekarn (27). Knjige, ki jih je v zadnjih 13-ih letih izdalo SFD v sodelovanju s FFA, so najlepši dokaz sožitja teorije in prakse v slovenski farmaciji:

2008 – BIOLOŠKA ZDRAVILA

2011 – SAMOZDRAVLJENJE

2013 – SODOBNA FITOTERAPIJA

2015 – ŠUMI ŽIVLJENJA

2016 – ZAVETNIKA LEKARNARJEV IN ZDRAVNIKOV sv. Kozma in Damjan v slovenski umetnosti

2020 – MINERALI, VITAMINI IN DRUGE IZBRANE SNOVI
Neprekinjeno že 70 let poteka sodelovanje med Društvom in FFA pri izdajanju strokovnega glasila slovenske farmacije,

Farmaceutski vestnik. Njegov razvoj v zadnjih 20-ih letih opisuje odgovorni urednik v prispevku *Pomen Farmaceutskega vestnika za slovensko farmacevtsko znanost in stroko*.

6 SFD IN PROSTI ČAS

Stalna ekonomska rast v letih 1995–2008 je Društvu omogočala poleg investicij v nepremičnine tudi številne oblike izobraževanj tako doma kot v tujini in organizacijo raznolikih družabnih srečanj. Materialno in organizacijsko breme družabnih srečanj so večinoma nosile podružnice:

- 1995 – prvi *farmaceutski ples* (od takrat 10) – matično društvo, Celjska in Mariborska podružnica;
- 1996 – prve *športne igre* (doslej 23) – Celjska in Ljubljanska podružnica;
- 1997 – prvi *FarmaSki* (doslej 22) – Mariborska in Celjska podružnica;
- 2003 – prvo *Martinovanje* (od takrat 11) – Pomurska, Mariborska, Dolenjska, Primorska, Posavska podružnica.

Žal je kasneje zakonodaja zaostрила pogoje financiranja tovrstnih dogodkov, njihovo število se je zmanjšalo, okrepilo pa se je število strokovnih dogodkov podružnic in sekcij.

7 PODRUŽNICE IN SEKCIJE

Člani SFD so se že kmalu po ustanovitvi začeli povezovati v podružnice in sekcije. Do osamosvojitve je društvo imelo 6 podružnic in prav toliko sekcij. Danes so člani povezani v 9 podružnicah in 12 sekcijah. V 70-ih letih sta se odcepili samo dve sekciji. Lekarniški farmacevti, povezani v Sekcijo za lekarniško dejavnost pri FDS (Farmaceutsko društvo Slovenije), so leta 1963 ustanovili Skupnost lekarn Slovenije, predhodnico današnje LZS. Leta 1994 je Sekcija za medicinsko biokemijo, ki je dotlej delovala v okviru SFD, ustanovila svoje društvo in zbornico.

Glavnina aktivnosti podružnic in sekcij je usmerjena v organizacijo podiplomskih strokovnih izobraževanj in predstavlja temelj razvoja SFD v prihodnje. Z uveljavitvijo licenc za lekarniške farmacevte postajajo vse bolj zanimiva lokalno

organizirana kakovostna izobraževanja. To dokazujejo tudi rezultati ankete med člani iz leta 2015 (pisno je po pošti odgovorilo 30 % članov) in leta 2017 preko spleta (odzvalo se je 6 % članov), ki kažejo, da med aktivnostmi SFD članom največ pomenijo brezplačna izobraževanja, ki potekajo v organizaciji podružnic in sekcij ter Farmaceutski vestnik, predvsem članki iz prakse.

Vodstvo SFD si bo v prihodnje še bolj kot doslej moralo prizadevati za povezovanje raznolikih interesov svojih članov ter iskanje rešitev, ki bodo sprejemljive tako za podružnice kot sekcije, ki se zavzemajo za večjo suverenost in neodvisnost znotraj SFD.

8 DELOVANJE SFD V JAVNEM INTERESU

Ministrstvo za šolstvo, znanost in tehnologijo priznava SFD delovanje v javnem interesu, in sicer na področju promocije znanosti preko Farmaceutskega vestnika, ki neprekinjeno izhaja od leta 1950, ter javnega zdravstva preko Dnevo slovenskih lekarn, ki potekajo že od leta 2005 (27). Vendar SFD nima javnih pooblastil, ki bi omogočale ukrepanje v primerih nepravilnosti, ki se dogajajo v farmaciji in so v škodo slovenski farmaciji. SFD se je v preteklosti večkrat preko svojih predstavnikov javno izpostavilo, ko je šlo za nespoštovanje zakonodaje in za zaščito interesov članov, ne more pa SFD vplivati na poslovno politiko pravnih farmacevtskih subjektov, čeprav posamezni člani to pričakujejo.

Poklic farmacevta je od osamosvojitve dalje eden izmed lažje zaposljivih v državi, zato ne presenečajo prizadevanja Univerze v Mariboru za ustanovitev študija farmacije v Mariboru. SFD je vedno podpiralo rešitve, ki so spodbujale razvoj farmacije. Podpomo prizadevanjem za ustanovitev univerzitetnega študija farmacije v Mariboru je SFD vezalo na oceno študijskega programa, ki bi omogočal konkurenčno primerljivo kakovost diplomantov.

9 NAMESTO ZAKLJUČKA

Slovensko farmacevtsko društvo je v 70-ih letih delovanja uspelo obstati kot osrednja stanovska organizacija farmacevtov, farmacevtskih tehnikov in drugih sodelavcev, ki de-

lujejo v slovenski farmaciji. Člani delujejo v zelo raznolikih okoljih, vsak na svojem področju si prizadeva izpolniti poslanstvo svojega poklica, pa tudi pričakovanja delodajalcev, ki so vse večja in bolj zahtevna. Bremena delovnega okolja nehote prenašamo tudi v zasebno življenje. Vse je lažje, če imamo možnost s kolegi podeliti svoje izkušnje, izmenjati informacije, mnenja, se skupaj veseliti. Mnoge aktivnosti, ki jih organizira Slovensko farmacevtsko društvo, podružnice in sekcije, to omogočajo, zato je vredno negovati in razvijati povezovalno vlogo društva tudi za prihodnje robove.

Hvaležna sem, da sem lahko 33 let soustvarjala uspešno zgodbo Slovenskega farmacevtskega društva.

10^{VIRI}

1. Ustanovni občni zbor Farmacevtskega društva Slovenije. *Farm Vestn* 1955; 1: 40–41.
2. Almanah, Ljubljana SFD 1979: 25–41.
3. Bohinc P. Ob tridesetletnici Slovenskega farmacevtskega društva. *Farm Vestn* 1980; 30: 1–12.
4. Ilc D. Proslava 40-letnice Slovenskega farmacevtskega društva. *Farm Vestn* 1990; 41: 167–170.
5. Karba D. Slavnostni govor prvega predasednika ob 50-letnici Slovenskega farmacevtskega društva. *Farm Vestn* 2000; 51: 5–8.
6. Dolinar J. Dejavnost in upravljanje Društva v petdesetih letih. *Farm Vestn* 2000; 51: 25–42.
7. Premru, Lev. Pričevanja o Leku. Ljubljana, Lek. 2002: 50.
8. Dolinar J, Frankič D, Srčič S. Farmacija v Sloveniji. SFD 1998.
9. Berkopec V. Kako vključiti lekarne v socialistično družbo in izkoreniniti kapitalistične izkoriščevalske težnje. *Farm Vestn* 1951; 2: 33–46.
10. VI. redni občni zbor FDS 1955; 6: 64.
11. Dobrovoljc R, Činč M, Burdych F et al. 40 let slovenske farmacije. Ljubljana SFD 1991.
12. Karba D. Osnovne naloge naše farmacije. *Farm Vestn* 1950; 1: 69–76.
13. Karba D. Problemi naše farmacije. *Farm Vestn* 1951; 2: 65–70.
14. Priveršek T. Perspektive v razvoju farmacije. *Farm Vestn* 1953; 4: 39–43.
15. VI. Redni letni občni zbor FDS. *Farm Vestn* 1955; 6: 62 (izjave predstavnikov beograjske in zagrebške fakultete za farmacijo).
16. Krbavčič, Aleš. Razvoj farmacevtskega izobraževanja na Univerzi v Ljubljani. <http://www.ffa.unilj.si/fileadmin/datoteke/Dekanat/Zgodovina/krbavcic.pdf>. (Datum dostopa: 14. 1. 2020).
17. Gala Miharija T. Razvoj bolnišnične farmacije na Slovenskem. *Farm Vestn* 2000; 51: 75.
18. Strokovni sestanki in simpoziji. *Farm Vestn* 2000; 51: 51–55.
19. Sklepi zasedanja III. skupščine delegatov SFD v Mariboru, 23. 9. 1978. *Farm Vestn* 1978; 29: 286–287.
20. Vpliv procesa izobraževanja na kvaliteto farmacevtskih kadrov. Zbornik s simpozija. Ljubljana, SFD. 1986.
21. Pečar Čad S. Inštitut za varovanje zdravja RS. Farmacija v Sloveniji. SFD, Ljubljana 1998: 8.
22. Mrhar, Aleš. Uvajanje računalništva v farmaciji (povzetek uvodnega referata). Ljubljana: *Farm Vestn* 1988; 39: 193–195.
23. Štalc A. Pregled v zdravljenje uvedenih rekombinantnih zdravil. *Farm Vestn* 1996; 47: 151.
24. Premru, Lev. Pričevanja o Leku. Ljubljana, Lek. 2002: 15.
25. Frankič D. Povezovanje lekarn in lekarniška dejavnost v Sloveniji v obdobju 1950 do 2000. *Farm Vestn* 2000; 51: 66.
26. Korbar Šmid J, Vrečer F. Poročilo o delu Komisije za farmacevtsko tehnološko terminologijo. Slovar farmacevtskih oblik. *Farm Vestn* 1995; 46: 55–62.
27. Dan slovenskih lekarn. <http://www.sfd.si/?viewPage=74> (datum dostopa: 18. 2. 2020).